

Валерій ОЛІЙНИКОВ

Д. ТУПТАЛО. СВЯТЕ ЖИТТЯ АВТОРА «ЖИТТЯ СВЯТИХ»

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. – Випуск 26.
УДК 821.161.2

Олійников В. Д. Туптало. Святе життя автора «Життя святих»; 12 стор.; кількість бібліографічних джерел – 9; мова українська.

Анотація. У статті розглянуті сторінки біографії видатного культурного та релігійного діяча другої половини XVII ст. Димитрія Туптала на основі його щоденника, підкреслено глибоке українське коріння святителя.

Ключові слова: щоденник, бароковий письменник, «Життя святих», настоятель українських монастирів, ростовський період.

«Святі Батьківщини своєї після смерті не покидають», – цей вислів Димитрія (Данила) Туптала, митрополита Ростовського та Ярославського, церковного діяча, проповідника, вченого, письменника, став не тільки афоризмом, а й епіграфом його життя. Незважаючи на те, що Російська Церква та російська література зараховують до своєї спадщини творчий доробок праведника, який в останні сім років життя з волі царя Петра I опинився далеко від рідної землі, він залишається одним із найвизначніших духовних мужів Української Церкви та української культури. Адже «...не Святитель винний у тому, що його, святого українського, фальшиво записують до святих самої Російської церкви» [5, с. 342].

Метою даної статті є короткий розгляд і аналіз життя та творчості видатного культурного та релігійного діяча другої половини XVII ст. Димитрія Туптала на основі його щоденника для підкреслення українських коренів богослова.

Вивчення творчого шляху митрополита Димитрія присвятили свої праці В. Нечаєв, І. Шляпкін, А. Величковський, Ф. Тітов, М. Попов, О. Вертеловський.

Повернув ім'я Д. Туптала на рідну землю митрополит Іларіон (Іван Огієнко). До митр. Іларіона «обозрѣніе богоугодныхъ трудовъ святителя по ихъ внутреннему достоинству» важливо було, як вивчення творів «Отца и Учителя церкви російской» [4, с. 85]. Уперше саме Іван Огієнко в «Українській патрології» зазначив: «Святий Димитрій Туптало, хоч і був Митрополитом Ростовським, виразно позостався сином українського народу аж до свого упокоєння» [3, с. 28]. Про нього ж у книзі «Життєписи великих українців» митрополит Іларіон писав: «Це один із тих передових українських духовних мужів, що ретельно вели вперед розвій української церкви і що позоставили плідні сліди своєї видатної праці в кожній закутині українського релігійного й культурного життя» [5, с. 242].

У 2007 році вперше в Україні вийшов збірник наукових праць «Дмитро Туптало у світі українського бароко» (Львівська медієвістика. – Вип. 1), в якому дослідники різного профілю усебічно висвітлили різні грані життя й діяльності церковного та культурного діяча.

І все таки творча спадщина митрополита Ростовського – з ракурсу монополістичного міркування у російському літературознавстві для переосмислення історії українського письменства давньої доби вивчена недостатньо. Цим обумовлена актуальність дослідження.

Джерел для вивчення діяльності Д. Туптала залишилося небагато. Спочатку хочеться звернути увагу, що зберігся опис зовнішнього вигляду святителя: «Митрополит Димитрій був невеликого зросту, білявий з сивиною, худий, сутулився, з гостроконечною бородою, яка ледь видовжувала підборіддя, в окулярах, вдягнений у темно-зелену рясу (це був його улюблений колір). Зовні святий Димитрій не справляв враження сили. Але цим худим, тонким тілом володів винятково бадьорий дух, що дозволяв йому переносити немало труднощів і подвигів, особливо духовних. Ця праця його підтримувала і зміцнювала настільки, що навіть перед смертю святитель вражав тих, хто оточував його, своєю чіткістю і твердістю розуму» [2, с. 278].

Самі ж автографи Димитрія Туптала – листи, підписи до офіційних документів, деякі чорнові матеріали – за заповітом праведника були покладені у труну, а при розкритті гробниці виявилися зотлілими.

Основним джерелом біографічних відомостей про українського святого є «Діаріуш» – поденні записи митрополита, особисті замітки. З щоденника Туптала можна дізнатися про його філософські погляди, які поєднували у собі середньовічну патристику, схоластику і новітню філософію, на сторінках «Діаріуша» розкривається важлива для святителя система моральних цінностей, де на першому місці стоїть любов до Бога і людей.

Як зазначає В. Соболь, дослідниця творчості митрополита Ростовського, «на перший погляд щоденник Дмитра Туптала не має певної цілісності, якогось єдиного ідейного задуму. Водночас, відтворене людське життя, життя великої душі, яскравої талантом людини вибудовується для читача в своєрідний наскрізний сюжет. Архітектонічний поділ, традиційно здійснений за роками, із неодмінною вказівкою дня і місяця, продиктований особистісним вибором зафіксованої, але далеко не завжди прокоментованої події, суб'єктивного

її оцінкою... Попри строкатість, мозаїчність, матеріал... становить естетично-емоційну та філософську цілісність, яка забезпечується загостреним авторським відчуттям часу і простору» [7, с. 376, 377].

Так суперечливе, складне і строкате за своїми проявами людське буття відобразилося на сторінках щоденника, написаного у стилі бароко, якому притаманні неповторне світовідчуття і світорозуміння, специфічна форма мислення. Процеси світу та явища сприймалися святителем як знаки, алегорії, емблеми і метафори (описи появи великої комети 16 грудня 1680р., землетрусу 9 серпня 1681 р., затемнення місяця 12 грудня 1684 р., навали саранчи у серпні 1690 р. [1, с. 12, 18, 32], які привели до трагічних наслідків). Реальні предмети та події втрачали своє буденне значення і ставали елементами мови, поняттями й образами, за допомогою яких створювався інший світ символічних значень (після з'явлення у трьох, позначених містикою і трагічним переживанням, снах-видіннях апостола Павла [1, с. 28, 29], мучеників Варвари [1, с. 18 – 20] та Ореста [1, с. 25 – 27] Дмитрія обирають на вищу посаду чи доручають справу написання «Життя святих»).

Але не тільки складний, неоднорідний зміст «Діаріуша» виділяють науковці. Заслуговує уваги і мова тексту.

Небагато історії. Рукописна книжка святителя була випадково знайдена М. Бантиш-Каменським у 1774 році. Тоді ж її надрукував «Член Вольного Російського Собрания при Императорскомъ Московскомъ Университетѣ» Микола Новиков у «Древней российской вифлиофике». Але надрукований був не оригінал, а «книга... по случаю усмотрѣна Бантышемъ Каменскимъ..., который списав оную и исправивъ Польскія и Малороссійскія рѣчи...».

Так було стерте українське коріння твору, що дало ще один привід російським літераторам зарахувати «Діаріуш» до свого фонду. Іван Огієнко писав: «Бо ж це не Святитель винний у тому, що його твори поперекладали на мову російську і видають їх за культурні цінності російські» [5, с. 342]. «Прислужився староукраїнській літературній мові і Дмитро Туптало (Тупталенко)», – наголошує В. Русанівський. Дослідник також визначає, що твори митрополита Ростовського «...написані тодішньою українською літературною мовою, що зміцнювало її суспільні позиції» [6, с. 124].

Повертаючись до змісту щоденника, звернемо увагу, що закінчується «Діаріуш» на записі від 1703 року. Далі – примітка видавця: «На семь мѣстѣ кончилась книга дневныхъ записокъ С. Дмитрія» [1, с. 44]. Після перерви представлений 1706 рік листом Туптала від 15 березня, написаний під час перебування у Москві, адресований до Троїцького архимандрита. 1707 рік починається: «Выписано изъ другой книги въ листъ, названой Епистоларь, (записки письмамъ), Архіерея Ростов-

скаго Дмитрія, купно и Памятникъ прилучающихся знатнѣйшихъ дѣяній, начатъ писатися въ лѣто Христово 1707, Декемврія мѣсяца. Заглавіе сея книги писано собственною его Святаго Дмитрія рукою, письма же и прочія записки писані иною» [1, с. 46].

Так «Діаріуш» переходить до стислих повідомлень і листів, які не менш цікаві для відтворення образу митрополита Дмитрія. «Якраз у листах, які (в контрасті до сухих щоденникових записів) багатоплановіше висвітлюють складний внутрішній світ Туптала, його високу духовність, – думка все частіше викристалізовується в афористичні концепти» [7, с. 382].

Науковці примітили: «Обозрѣніе твореній св. Дмитрія имѣеть тѣсную связь съ жизнеописаниемъ святителя, который всю жизнь провелъ въ ученыхъ занятіяхъ, и въ своихъ писаніяхъ самъ изобразилъ себя яснѣе, чѣмъ могли изобразить его отдаленные жизнеописатели» [4, с. 85]. Ось як писав преосвящений Віссаріон, єпископ Костромський (В. Нечасв).

Отже, давайте перегорнемо сторінки «Діаріуша» та дізнаємося про святе життя угодника Божого.

Народився видатний богослов у грудні 1651 року в місті Макарів, що на Київщині, у родині сотника Київського полку. «Родители мои Сава Григорьевич и Марія Михайловна» [1, с. 1].

17-річним хлопцем прийшов майбутній митрополит у Кирилівський монастир з розореної під час війни Київської колегії, в якій вчився у 1662 – 1665 рр. Там його відмітив Мелетій Дзик, щирий український патріот, приборчник гетьмана Петра Дорошенка та Київського митрополита Йоаниса Нелюбовича-Тукальського, які боролися у той час за незалежність України.

За любов Туптала до читання слова Божого й особливо життя святих, не дивлячись на молодість Данила, ігумен Мелетій у 1668 році 9 липня (по старому стилю) постриг його у чернецтво з ім'ям Дмитрій. Через рік Мелетій посвячує ченця в ієродиякони. Провів святитель у Кирилівському монастирі вісім років, виявляючи зразок слухняності та віри.

«1675 года... (Маія 23), во Священника поставленъ Преосвященнымъ Архієпископомъ Черниговскимъ, Лазаремъ Барановичемъ, въ монастырѣ Густинскомъ, и былъ при его Преосвященствѣ Проповѣдником...» [1, с. 2, 3]. За дорученням Л. Барановича святитель почав проповідувати і в інших церквах Чернігівської єпархії, а згодом – і України. Також відомо, що у 1677 році він перебував у Слуцьку, звідти виїжджав до інших міст. Мандрував по Волині, жив у Вільні, у Свято-Духівському монастирі. Проповіді святого Дмитрія, написані у стилі бароко, знаходяться в одному ряду з творами найвідоміших у XVII ст. проповідників Йоанікія Галятовського, Антонія Радивилівського та ін. Туптало блискуче володів такими

прийомами та зворотами мови, які несли захоплення слухачам, надавали переконливості його аргументам, вражали емоційністю та силою доказів.

Будучи кафедральним проповідником при Лазарі Барановичу, за велінням останнього Дмитрій Туптало написав свою першу книгу «Руно орошенное». Цей друкований твір (1683 р.) святого, який дійшов до нас, був збірником сказань про чудеса чудотворного образу Богоматері у Чернігівському Троїцько-Іллінському монастирі. У «Діаріуші» перший запис про чудотворну ікону подається під роком 1677-м: «Августа 13, прїѣхали съ Г. Бучинскимъ въ Новодворъ въ вечеру и сотворили поклонъ Чудотворному образу еще въ старой церквѣ...» [1, с. 3].

У 1679 році священнослужитель, імовірно, стає придворним проповідником гетьмана Івана Самойловича у Батурині. «В Батуринъ же прїѣхаль въ субботу..., гдѣ отъ Ясновельможного Гетмана весьма милостиво принятъ...» [1, с. 11].

Після смерті Мелетія Дзика – першого наставника святителя – братія Кирилівського монастиря звертається до 29-річного Дмитрія з проханням про ігуменство, проте Туптало залишається у Батурині. 9 вересня 1681 р. він стає ігуменом Максаківського Спасо-Преображенського, а через півроку (1 березня 1682 р.) – Батуринського Крупицького Миколаївського монастиря [1, с. 14, 15]. Але вже у жовтні 1683 року добровільно зрікається ігуменства, аби присвятити себе сповна чернечим подвигам та письменницькій діяльності: «Октября 26 на память С. Великомученика Дмитрія, патрона моего, сложилъ я съ себя Игуменство Батуринское» [1, с. 17].

У 1684 р. Туптало на запрошення Варлаама Ясинського приїздить до Києва і стає проповідником. «Апрѣля 23 въ день С. Великомученика Георгія прїѣхавъ въ монастырь Печерской и началъ жити по милости Пресвятыя Богородицы при Архимандритѣ Варлаамѣ Ясинскомъ» [1, с. 17].

У цьому ж році у червні місяці відбулася подія, яка принесла величезний здобуток слов'янам, а Д. Тупталу – невмирущу славу. Він прийняв на себе послух – складання Четв'їх Міней. «Тогожь мѣсяца началъ съ Божією помощію изъ послушанія писати Житія Святыхъ на цѣлой годъ. Дай Боже совершити!» [1, с. 18].

«Нечего говорить, – пише І. Шляпкін, – о громадной важности этого многолѣтняго труда святителя: достаточно вспомнить, что большихъ Четв-Миней не имѣеть греческая церковь, и что Четв-Миней Дмитрія доселѣ издаются... Онѣ (Четв-Миней) дороги какъ своего рода живая проповѣдь въѣры... Оттуда-же, изъ историческихъ словъ, читатель почерпаетъ объясненія различныхъ предметовъ въѣры и догматической, и церковно-исторической и обрядовой ея стороны» [9, с. 374 – 375].

На жаль, у нинішній Росії «Житіє святих», головну працю Д. Туптала, вважають своїм духовним надбанням, забуваючи, що створювалися ці книги за підтримки гетьманів Івана Самойловича й Івана Мазепи, за завданням (на той час) архімандрита Варлаама Ясинського. У листі від 15 березня 1688 року до патріарха Іоакима святитель Дмитрій, просячи благословення на видання двох перших книг, записав, що справа ця «...въ послушаніи святомъ, отъ Малороссійскія церкви мнѣ врученномъ...» [1, с. 23]. А писав свої твори митрополит Ростовський староукраїнською літературною мовою, що доведене Іваном Огієнко, і не тільки.

Використовуючи у своїй праці латинські, грецькі, польські давньоруські джерела, богослов опрацював велику кількість історичних оповідань агіографічного (житійного) жанру. Багато з житій, складених святителем, можуть вважатися оригінальними творами. У «Четв'ї Міней» Дмитрія Ростовського, крім самих життєписів, увійшли описи свят і повчальні слова на події життя святого. До самої своєї кончини митрополит продовжував збирати нові матеріали.

У Києво-Печерській лаврі були надруковані три перші частини «Житій святих» (1689, 1695, 1700 рр.). «Це був один з останніх творів, друкованих у Києві без дозволу Московського патріарха, і він відображав істинну традицію Києва, яку Московська Церква вважала за еретичну або, щонайменше, за вільнодумну...» [8, с. 5]. Над Четв'їями Мінеями трудився митрополит Дмитрій понад двадцять років і закінчив їх лише у Ростові 9 лютого 1705 році (Книга житія святих... На три мѣсяцы четвертая: июнь, июль, август. – К., 1705).

Робота над головною працею йшла нелегко. Які труднощі довелось подолати авторові засвідчено у листах. Серед них лист-відповідь (15 березня 1688 р.) патріарху Іоакиму, який послідував після наказу Іоакима повернути до Москви «Четв'ї Міней» [1, с. 21 – 24]; благословення Дмитрія патріарха Адріана (14 жовтня 1690 р.) на подальшу роботу над «Житіями» і відповіддю самого Дмитрія (10 листопада 1690 р.) [1, с. 32 – 37].

Також постійно відволікали його від письменницької праці численні справи. З червня 1694 р. до січня 1697 р. святитель виконував адміністраторські функції настоятеля Глухівського монастиря, а з січня до червня 1697 р. – ігумена Кирилівського монастиря у Києві. У липні 1697 року, на прохання архієпископа Івана Максимовича, Дмитрій переїжджає до Єлецького Чернігівського монастиря й одержує титул архімандрита, а незабаром стає ще й архімандритом Новгород-Сіверського Спаського монастиря. «...1694 года, въ Петровъ постъ, принялъ я Игуменство въ монастырѣ Глуховскомъ» [1, с. 41]. «1699 годъ. Септем. 17 дня, на С. Муч: Вѣры, Надежды и Любви... сдалъ монастырь Елецкій, и тогожь дня выѣхаль изъ Чернигова въ Новгородокъ Сѣверскій на Архимандрію» [1, с. 42].

За двадцять років Дмитрію Тупталу довелось бути настоятелем багатьох українських монастирів, переїздити з місця на місце. Пояснюється це тим, що різні обителі хотіли бачити його своїм настоятелем і мати у його особі доброго проповідника та наставника, хоч сам для себе святий ніколи не шукав слави чи почетеї.

До цього періоду відносяться також такі праці видатного українця: «Успенська драма», «Апология в утоление печали человека сущаго в бѣдѣ, гоненій и озлобленій, вкратцѣ сложенная по совѣту святаго апостола Павла глаголющаго: утѣшайте друг друга и созидайте каждого ближняго...».

Отже, до 1701 року, який став у житті святого Дмитрія переломним, він жив і працював тільки на Україні. У лютому вищезазначеного року Туптало назавжди залишає батьківщину: за наказом царя Петра I його викликають до Москви і призначають на посаду митрополита Сибірського. Але хворий святий не зміг поїхати до Сибіру, а посів кафедру в Ростові. «1701 годъ. Въ Февралѣ, по указу Царскому пріѣхалъ въ Москву... число Февраля бѣ 9. Поставленъ въ Архіереи въ Сибирь... Марта 23 дня. 1702 годъ. Январ: 4... переведенъ на Ростовскую Митрополию...» [1, с. 44].

На цій старовинній єпископській кафедрі, яка за княжих часів входила до складу Київської митрополії, і на якій одними з перших єпископів були українці, святі Леонтій та Ісайя, протягом семи років піклувався Дмитрій Туптало про благо своєї пастви. Найголовнішим його починанням було відкриття за власний кошт загальноосвітньої школи. Митрополит був близький до своїх учнів, як батько. За час існування школи (1702 – 1705 рр.) майже 200 чоловік познайомились з граматиною, латинською і давньогрецькою мовами, співом, віршуванням, риторикою.

Для учнів школи, для священнослужителів митрополит у перший же рік перебування у Ростові написав «Рождественську драму», яка була поставлена 24 грудня 1704 р., і яка дотепер йде на сучасній сцені. Дмитрій Ростовський, імовірно, написав й інші п'єси, але тексти до нас не дійшли.

Не припиняв святий і наукової діяльності. Важливе місце у спадщині Туптала займає «Келійний літописець» (перше видання у 1784 р.) – праця, заснована на докладному вивченні Біблії, творів отців Церкви, європейських хроністів і новітніх церковних письменників. Цей своєрідний вид біблійної історії, про який автор писав, що «...сіе еще не есть Исторія, но оглавление хотящей быти Исторіи» [1, с. 47], закінчити митрополит не встиг.

Однією з причин, що перешкодили дописати книгу, було погіршення здоров'я. У листі до Стефана Яворського, з яким Дмитра Ростовського довгі роки пов'язували дружні взаємини, митрополит скаржить: «Естьли бы стало столько ума

моему простоумію и здоровья моей немощи, а наипаче естли бы въ томъ Божія вашими святыми молитвами поспѣшенствовала помощь. Ест хотѣніе, но нѣтъ силы... И очима не попрержнему глядятъ, и ручище пишущее дрожитъ» [1, с. 46, 47].

Робота над «Літописцем» була перервана також через необхідність писати нову працю – знаменитий твір про розкол: «1709 годъ. Архіерей написалъ книгу противу Раскольщиковъ, глаголемую Розыскъ о Раскольнической вѣрѣ» [1, с. 107]. Трактат (уперше був надрукований у 1745р.) складається з 3 частин, у яких автор намагається пояснити походження розколу і різко виступає проти його adeptів. Розкол він розглядає, головним чином, як плід неучтва.

Серед богословських творів цього періоду: «Рассуждение о образе Божиим и подобий в человеце» (М., 1714); «Зерцало православного исповедания» (СПб., 1805 р.), «Діаріуш, каталог кievских митрополитов».

Останні його роки не були пов'язані виключно із Ростовом, бо від кінця серпня 1705-го і до перших днів червня 1706-го року Туптало перебував у Москві.

Усе життя митрополит Ростовський мав слабе здоров'я, тому черговий напад недуги, особливо частих в останні роки, став роковим. Д. Туптало спокійно віддав Богу душу в ніч з 27 на 28 жовтня 1709 року в келії під час молитви, стоячи на колінах. Молитва, що супроводжувала святилея усе життя, не полишила його й у час смерті. Так закінчив служіння на землі святий Дмитрій – людина великих чеснот, який завжди був дуже скромним, надзвичайно лагідним, доброзичливим і доступним для всіх.

З вищезазначеного витікає, що митрополит Ростовський та Ярославський Дмитрій більшу частину свого земного шляху провів на своїй рідній Україні. Саме тут він приділяв багато уваги впорядкуванню церковного життя, був ігуменом Максаківського Спасо-Преображенського, Батуринського Крупицького Миколаївського, Глухівського, Києво-Кирилівського, Єлецького Чернігівського монастирів, архімандритом Новгород-Сіверської Спаської обителі. Саме на українській землі були написані та надруковані у Києво-Печерській лаврі три перші частини «Житія святих» – головної праці святилея. А писав свої твори Д. Туптало, виходячи з дослідів науковців, церковнослов'янською мовою, у якій були присутні українізми. Що ж стосується переїзду святилея до Росії, то у щоденнику митрополита «смирный Дмитрій, Божією милостію Митрополит Ростовській и Ярославській», як часто «...називав він себе сам, зафіксував таки, всупереч позірній покірності та смиренню, алгоритм творчого та морально-етичного протистояння будь-якому насильству над осо-

бистістю. Саме в такий спосіб знайшов реалізацію опору (часом дуже обережний) неприродності становища, в якому опиняється Туптало» [7, с. 381].

Отже, не дивлячись на те, що Дмитрій Туптало прославився своїм святим життям і великою духовною та культурною працею серед російського народу, він завжди був і залишиться видатним діячем України.

Література

1. Дневныя Записки Святаго Дмитрія Митрополита Ростовскаго, съ собственноручно писанной имъ книги, къ Кіевопечерскому Книгохранилищу принадлежащей, списанныя // Древнія Россійскія Вивлюфіка. Изданная Николаемъ Новиковымъ. – М.: Типографія Компаніи Типографической, 1791. – Изданіе Второе. – Ч. XVII. – С. 1 – 107.
2. Иоанн (Кологривов), иеромонах. Очерки по истории русской святости. – Брюссель: Жизнь с Богом, 1961. – 419 с.
3. Іларіон, митрополит. Українська патрологія. – Вінніпег, 1965. – Ч. I – III. – 164 с.
4. Нечаев В. П. (еп. Виссарион). Св. Дмитрий, митрополит Ростовский. – М., 1910. – 102 с.
5. Огієнко І. Життєписи великих українців / Упоряд., авт. іст.-біогр. нарисів і прим. М. Тимошик. – К.: Либідь, 1999. – 670 с.: фотоілюстр. – (Літ. пам'ятки України).
6. Русанівський В. М. Історія української літературної мови: Підручник. – К.: АртЕк, 2001. – 392 с.
7. Соболев В. «Діаріуш» Туптало (Димитрія Ростовського) – малознаний твір українського щоденникарства // Наукові записки: Філологічні науки (літературознавство). – Кіровоград, 2003. – Випуск № 50. – 410 с.
8. Туптало Дмитро. Життя Святих (Четї Мінеї) / Пер. з ц. – сл. В. Шевчук. – Львів: Свічадо, 2005. – Книга I. Вересень. – 646 с.
9. Шляпкин И. Св. Дмитрий Ростовский и его время (1651 – 1709) // Записки историко-филологического факультета императорского Санкт-Петербургского университета. – Спб., 1891. – Т. 24. – 460 с. – Приложения. – 101 с.

Валерій Олейников

Д. Туптало. Святая жизнь автора "Жития святых"

Аннотация. В статье рассмотрены страницы биографии выдающегося культурного и религиозного деятеля второй половины XVII ст. Дмитрия Туптала на основе его дневника, подчеркнуты глубокие украинские корни святителя.

Ключевые слова: дневник, барокковый писатель, «Жития святых», настоятель украинских монастырей, ростовский период.

Valeriy Oliyukov

D. Tuptalo. The saint life of the author of "Life of saints"

Resume. In the article the pages of biography of prominent cultural and religious figure of the second half 17th century are considered item Dimitriy Tuptalo on the basis of his diary, the deep Ukrainian roots of saint are underlined.

Key words: diary, barocco writer, «Life of saints», abbot of the Ukrainian monasteries, Rostov period.

Валерій Олійников – магістрант кафедри церковної історії Київської православної богословської академії, студент 5-го курсу кафедри української літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки.